

Алишер НАВОИЙ

ҲОЛОТИ ПАҲЛАВОН МУҲАММАД

БИСМИЛЛОҲИР-РАҲМОНИР-РАҲИМ

*Эй чарх, не даврларки даст эттинг,
Даврингда муҳаббат аҳлини маст эттинг,
Ҳар кимники, оламда забардаст эттинг,
Охир ажал илгида ани наст эттинг.*

Тариқ фаносида муфаррад ва фано тариқида мужаррад, жаҳондағи паҳлавонларнинг паҳлавони жаҳони ва паҳлавонлиғ жаҳонининг жаҳон паҳлавони, сурат ва маънида бешабих ва беназир, яъни Паҳлавон, шамсул-миллати ваддин¹ Муҳаммад Куштигир² сийрат ва суратида.

Паҳлавоннинг насабида саёдат шарафи бор, аммо чун тағойиси Паҳлавон Абусаид³ ким, замоннинг паҳлавон ва мусаллам куштигири эркондур ва Паҳлавон кичик ёшлиғ эрконда ул фанда кундан-кунга андин ғарибосор ва ажиб намудорлар зоҳир бўлур эркондир. Андоқки, оз фурсатда жамиъ абнойи жинс борини мағлуб қилиб, бориға фоик ва ғолиб келибдур. Чун рўзгор ҳарунлиғидин ва лайлу наҳор буқаламунлиғидин⁴ Паҳлавон Бусаид ҳаёт вадйатин муқтазойи ожил⁵ ға топшурубдур. Паҳлавон истиҳқоқ била паҳлавонлиқ сартақиясига ўлтурубтур ва бу тойифа сарҳалқалиғин тавъ ва рағбат била қабул қилибдурлар. Невчунки ул, агарчи куч ва забардастликда замоннинг мунфариди эркондур, аммо куштидонлиғ ва забардастлиғда ҳам андоқ экондур ва бу тойифадин бу ўтган тўрт-беш юз йил, балки минг йилда анингдек ҳеч ёд бермайдур ва нақл қилмайдур. Бовужуди улки, ўз фанидаки, кушти бўлғайким, шуҳрати ул исм биладур ва онча якфанликда ва мардум афканликда кичик ёшлиқ эркондурким, шогирд куштигир эркондур ва бу фанда не варзиш қилур эркондур. Чун қобилияти баланд тушгандур ва мулоямати таъби борча фунунға муносиб ва баҳраманд воқеъ бўлғондур, кўп фазонил ва камолот ҳам касб қилғондурким, замон аҳли борчада Паҳлавонни мусаллам тутар эрдилар.

Ул жумладин адвор⁶ ва мусиқий илмидурким, чун лаҳжаси ва ҳусни савти хўб экандур ва усули мазбут ва ҳаракоти ва саканоти марғуб. Ул дақиқ фанда кўшиш ва саъй кўргузуб, дахли том ва маҳорати молакалом топиб эрди ва дилкаш нақш⁷ лар ва амал⁸ лар ва дилписанд қавл⁹ лар

¹ Шамс ул-миллати вад-дин – миллатнинг ва диннинг куёши. Бу олий рутбали шахсларга бериладиган лақаб.

² Паҳлавон Муҳаммад даврнинг йирик маданият арбобларидан эди. Алишер Навоий бу гўзал инсоний фазилятларга эга, илғор фикрли шахс билан 40 йил мобайнида яқин дўст бўлган ва уни ўзининг мураббийси санаган. Паҳлавон Муҳаммад халқ кураш турларидан «куштигир» – яккама-якка кураш тушишда шуҳрат қозонган. Ҳеч шубҳасизки, Навоийдек улкан арбоб ва буюк шоир фаолияти ҳамда ижодиёти йўналишида, равнақи ва такомилда Паҳлавон Муҳаммад каби улкан маданият намояндаларининг ўрни катта бўлган.

Паҳлавон Муҳаммад вафотидан кейин Навоий унинг хо-тирасини абадийлаштириб, бу рисоласини ёзган. Унда дўсти ва мураббийсининг ғоят жозибали образини яратган ҳамда характерини гўзал ва бетакрор чизгиларда очиб берган.

³ Паҳлавон Абусаид – Паҳлавон Муҳаммаднинг тоғаси, машҳур курашчи – паҳлавон, кичиклигида Паҳлавон шу тоғасидан куштигирликни ўрганган.

⁴ Рўзгор ҳарунлиғидин ва лайлу наҳор буқаламунлиғидин – тақдирнинг ўжарлиги ва кечаю кундузнинг ўзгарувчанлиғидан, демакдир.

⁵ Муқтазойи ожил – ўлим.

⁶ Адвор – мусика назарияси.

⁷ Нақш – куй, ашула.

⁸ Амал – куй, ашула, оҳанг.

⁹ Қавл – сўз, гап, мусикага солинган шеър.